

УДК 631.164.23:636.085

© 2014

Н. А. Спринчук, І. С. Воронецька, Г. В. Корнійчук, кандидати економічних наук

С. Ю. Дьяконова

Інститут кормів та сільського господарства Поділля НААН

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ОЦІНКИ КАПІТАЛООСНАЩЕНОСТІ ПОЛЬОВОГО КОРМОВИРОБНИЦТВА НА МІКРОРІВНІ

Запропоновано методикау визначення капіталооснащеності польового кормовиробництва на рівні сільськогосподарського підприємства, апробовано методикау на матеріалах діяльності ДП ДГ «Пасічна» та ДП ДГ «Олександрівське», що дало можливість порівняти стан забезпеченості кормовиробництва даних господарств основними засобами.

Ключові слова: *кормовиробництво, капіталооснащеність, основні засоби, земельні ресурси, сільськогосподарська техніка.*

Одним з пріоритетних напрямків розвитку сільського господарства України на законодавчому рівні визначено тваринництво. Активізація розвитку даної галузі потребує додаткових інвестицій як у спорудження ферм і тваринницьких комплексів, так і в основні засоби польового кормовиробництва, адже без забезпечення достатньої кормової бази розвиток тваринництва неможливий. Тому планування заходів інвестиційного розвитку тваринництва потребує розробки методичного інструментарію для оцінки поточного та перспективного стану кормовиробництва, зокрема щодо рівня його забезпеченості основним капіталом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Важлива роль основного капіталу в діяльності та розвитку сільськогосподарських підприємств неодноразово підкреслювалася в науковій літературі. Аналіз забезпеченості аграрної сфери основним капіталом для сучасних умов проводили В. Г. Андрійчук, Я. К. Білоусько, М. І. Кісіль, І. І. Лукінов, В. Я. Месель-Веселяк, Г. М. Підлісецький, П. Т. Саблук, В. М. Трегобчук та інші автори. Разом з тим, особливості формування капіталу в галузі польового кормовиробництва та методичні аспекти його оцінки залишаються поки що поза увагою наукових досліджень.

Постановка завдання. Встановленим фактом є те, що розвиток тваринницької галузі потребує покращення стану основних засобів кормовиробництва. У цьому аспекті для оцінки сучасного стану та

перспективних тенденцій розвитку галузі на рівні держави та на рівні кожного окремого сільгосп підприємства важливими стають наукові підходи до аналізу капіталозабезпеченості кормовиробництва.

Саме тому завдання даної статті зводиться до розробки методики оцінки капіталооснащеності польового кормовиробництва на мікрорівні та апробації запропонованої методики на матеріалах конкретних сільськогосподарських підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. Основними показниками забезпеченості основним капіталом сільськогосподарських підприємств є капіталозабезпеченість та капіталоозброєність. Для узагальнення системи цих показників доцільним є вживання терміну капіталооснащеність.

Показники капіталооснащеності необхідні для визначення їх нормативних, планових і проектних значень, а також з метою порівнянь, оцінок на відповідність фактичних значень нормативним чи плановим тощо. Особливо доцільним є визначення капіталооснащеності при плануванні необхідного (нормативного) обсягу капіталу на етапі розробки інвестиційних проектів у тваринництві з кормовиробництвом.

Під капіталооснащеністю кормовиробництва слід розуміти рівень забезпеченості даної галузі необхідним виробничим капіталом. При цьому залежно від конкретних умов доцільно застосовувати систему показників ресурсо- та капіталооснащеності кормовиробництва, що за окремими ознаками класифікуються наступним чином (рис. 1).

Рис. 1. Система показників капіталооснащеності польового кормовиробництва

Під час визначення рівня капіталооснащеності кормовиробництва на

рівні конкретного підприємства основним джерелом інформації виступає статистична звітність сільськогосподарського виробника, зокрема форма 50 с-г. Основні абсолютні показники капіталооснащеності галузі кормовиробництва на рівні підприємства узагальнені в табл. 1.

1. Вихідні показники для розрахунку капіталооснащеності галузі кормовиробництва та джерела первинної інформації для їх розрахунку

№	Показник	Ум. позн.	Джерело інформації
1	Площа сінокосів, га	Sc	ф.50 с.-г. ряд.0452
2	Площа пасовищ, га	Sp	ф.50 с.-г. ряд.0453
3	Кормова площа ріллі, га	Скп	ф.50 с.-г. ряд.0105+ряд.01101+ряд.01103+ряд.0115
4	Загальна площа ріллі, га	Sp	ф.50 с.-г. ряд.0451
5	Загальна площа земельних ресурсів, га	Sз	ф.50 с.-г. ряд.0440
6	Кількість техніки, од.	Qt	ф.50 с.-г. ряд.0860
7	Чисельність працівників у кормовиробництві, чол.	Qp	ф.50 с.-г. [(р.0105+р.01101+р.01103+р.0115 +р.0118+р.0119) * р.0410 / р.0010]
8	Середньорічна чисельність худоби, гол.	Qx ^{ср}	сума середньорічних значень по р.0590, р.0600, р.0610, р.0630 ф.50 с.-г.
9	Придбання нової техніки, од.	Kтн	ф.50 с.-г. ряд.4900, ряд.4910, ряд.4920, ряд.4990

Методика розрахунку основних відносних показників капіталооснащеності галузі кормовиробництва на мікроекономічному рівні (за окремими сільськогосподарськими підприємствами) узагальнена в табл. 2.

2. Алгоритм розрахунку відносних показників капіталооснащеності польового кормовиробництва на мікрорівні

№ з/п	Показник	Ум. познач.	Методика розрахунку
1. Показники оснащеності земельними ресурсами			
1.1	Частка кормової площі в ріллі, %	Чкп	$Чкп = Скп / Sp * 100\%$
1.2	Частка використання земельних ресурсів у кормовиробництві, %	Чз	$Чз = (Sc + Sp + Скп) / Sз * 100\%$
1.3	Земельних ресурсів, задіяних у кормовиробництві, на одиницю техніки, га	Sk/т	$Sk/т = (Sc + Sp + Скп) / Qt$
1.4	Земельних ресурсів, задіяних у кормовиробництві, на одного працівника галузі, га	Sk / Пр	$Sk / Пр = (Sc + Sp + Скп) / Пр$
1.5	Земельних ресурсів, задіяних у кормовиробництві, на одну голову худоби, га	$\frac{Sk}{Qx^{ср}}$	$Sk / Qx^{ср} = (Sc + Sp + Скп) / Qx^{ср}$
2. Показники оснащеності технічними засобами			
2.1	Кількість техніки для кормовиробництва на одиницю площі, од./га	Qt ^{од.с}	$Qt/Sk = Qt / (Sc + Sp + Скп)$
2.2	Кількість техніки для кормовиробництва на одного працівника галузі, од./чол.	Qt ^{од.ч}	$Qt/Пр = Qt / Пр$

Узагальнюючим показником капіталооснащеності кормовиробництва на рівні сільськогосподарського підприємства є кількість капіталу, що припадає на 1 га кормової площі. При цьому загальну кількість капіталу у кормовиробництві K_k доцільно визначати наступним чином:

$$K_k = K_{o.k} + K_{ob.k} + K_{l.k}, \quad (1)$$

де $K_{o.k}$ – основний капітал кормовиробництва;

$K_{ob.k}$ – оборотний капітал кормовиробництва;

$K_{l.k}$ – людський капітал кормовиробництва.

Основний та оборотний капітал кормовиробництва разом складають показник активів кормовиробництва. Для його визначення доцільно провести розподіл усіх активів підприємства пропорційно до часток працівників:

$$A_k = A_z * Чп. к / 100 \%, \quad (2)$$

де A_k – активи у кормовиробництві, тис. грн.;

A_z – активи загальні, тис. грн. (ф. 50 с.-г. ряд. 0395);

Чп. к – частка працівників, зайнятих у кормовиробництві, %.

Для оцінки людського капіталу кормовиробництва доцільно використовувати показник фонду оплати праці у кормовиробництві:

$$K_{l.k} = \text{ФОПз} * Чп. к / 100 \%, \quad (3)$$

де ФОПз – загальний фонд оплати праці, тис. грн. (ф. 50 с.-г. ряд.0430);

Чп. к – частка працівників, зайнятих у кормовиробництві, %.

З метою апробації запропонованої методики оцінки капіталооснащеності галузі кормовиробництва використаємо дані форми 50 с.-г. ДП ДГ «Пасічна» та ДП ДГ «Олександрівське» (табл. 3).

Під час порівняння виділених показників капіталооснащеності кормовиробництва на двох досліджуваних господарствах можна зробити висновок, що оснащеність кормовиробництва земельними ресурсами в 2011 році краща на ДГ «Пасічна». 41,69 % всієї ріллі підприємства було відведено під кормові культури, а в кормовиробництві в цілому було задіяно 44,38 % усіх земельних ресурсів господарства. Особливістю цього господарства є пасовищне (цілорічне стійлове) утримання худоби, що обумовлює відсутність пасовищ у складі кормових земельних ресурсів. Відповідно, площа сінокосів на підприємстві досить значна і складає 212 га або 15,43 % всіх земельних кормових ресурсів. У динаміці їх частка дещо зростає.

На ДГ «Олександрівське» має місце пасовищна система утримання худоби, тому в складі земельних ресурсів даного підприємства наявні пасовища. У 2012 році вони складають 195 га або 15,76 % всіх земельних ресурсів, задіяних у кормовиробництві. Сінокоси в 2012 році складають

лише 26 га або 2,1 % земельних ресурсів, задіяних у кормовиробництві, тоді як в 2011 році їх частка була значно вищою.

3. Показники оснащеності галузі кормовиробництва земельними ресурсами на мікроекономічному рівні

№ з/п	Показник	ДП ДГ «Пасічна»			ДП ДГ «Олександрівське»		
		роки		Відхил.	роки		Відхил.
		2011	2012		2011	2012	
Вихідні дані для розрахунків							
1	Площа сінокосів, га	212	212	-	264	26	-238
2	Площа пасовищ, га	-	-	-	195	195	-
3	Кормова площа ріллі, га	1257	1162	-95	1014	1016	2
4	Рілля, всього, га	3015	4392	1377	2963	2889	-74
5	Загальна земельна площа, га	3310	4687	1377	3764	3614	-150
6	Кількість техніки, од.	3	3	-	7	7	-
7	Кількість працівників у кормовиробництві, чол.	39	40	+1	31	31	-
8	Кількість с/г тварин, гол.	3525	2992	-533	1852	1799	-53
Розрахункові дані							
9	Земельні ресурси у кормовиробництві, га (р.1+р.2+р.3)	1469	1374	-95	1473	1237	-236
10	Частка кормової площі в ріллі, % (р.3 / р.4 * 100)	41,69	26,46	-15,23	34,22	35,17	0,95
11	Частка земел. ресурсів у кормовиробництві, % (р.9/р.5*100)	44,38	29,32	-15,06	39,13	34,23	-4,9
12	Земельних ресурсів на од. техніки, га /од. (р.9 : р.6)	489,7	458,0	-31,7	210,43	176,71	-33,72
13	Земельних ресурсів на одного працівника, га/чол (р.9 : р.7)	37,67	34,35	-3,32	47,52	39,9	-7,62
14	Земельних ресурсів на 1 гол. с/г тварин, га/гол. (р. 9 : р.8)	0,42	0,46	0,04	0,80	0,69	-0,11

Результати оцінок показників оснащеності галузі кормовиробництва технічними засобами досліджуваних підприємств наведено в табл. 4.

4. Показники оснащеності галузі кормовиробництва технічними засобами на мікроекономічному рівні

№ з/п	Показник	ДП ДГ «Пасічна»			ДП ДГ «Олександрівське»		
		2011	2012	відхил.	2011	2012	відхил.
1	Кількість техніки (комбайнів) для кормовиробництва (справної), од.	3	3	-	7	7	-
2	Придбання нової техніки для кормовиробництва, од.	2	2	-	-	-	-
3	Кількість техніки (комбайнів) для кормовиробництва на одиницю площі кормових ресурсів, од./тис. га	2,04	2,18	0,14	4,75	5,66	0,91
4	Кількість техніки для кормовиробництва на одного працівника галузі, од./чол.	0,077	0,075	-0,002	0,22	0,22	-

Під час порівняння виділених показників капіталооснащеності кормовиробництва на двох досліджуваних господарствах можна зробити висновок, що показники оснащеності технічними засобами кращі на ДГ «Олександрівське». Зокрема, у розпорядженні підприємства є 7 справних кормозбиральних комбайнів. Але негативним аспектом у діяльності ДГ «Олександрівське» є низькі показники оновлення технічних засобів.

У дослідному господарстві «Пасічна» оснащеність технічними засобами дещо нижча – у розпорядженні господарства є лише 3 справні кормозбиральні комбайни. Але позитивною тенденцією технічної оснащеності кормовиробництва на ДГ «Пасічна» є постійне поповнення та оновлення сільськогосподарської техніки. Так, у 2011 році підприємство придбало 1 кормозбиральний комбайн та 1 жатку, а в 2012 році – сінокосарку та прес-підбирач.

Узагальнюючі показники капіталооснащеності кормовиробництва на досліджуваних сільськогосподарських підприємствах наведені в табл. 5.

5. Узагальнюючі показники капіталооснащеності кормовиробництва на мікроекономічному рівні

№ з/п	Показник	ДП ДГ «Пасічна»			ДП ДГ «Олександрівське»		
		2011	2012	відхил.	2011	2012	відхил.
1	Середньорічна вартість активів, тис. грн.	38203	38875	672	28619	35841	7 222
2	Працівників у кормовиробництві, чол.	39	40	+1	31	31	0
3	Чисельність працівників, чол.	358	359	1	254	245	-9
4	Фонд оплати праці, тис. грн.	7235	7303	68	5976	6400	424
5	Кормова площа, га	1469	1374	-95	1473	1237	-236
6	Частка працівників, зайнятих у кормовиробництві, % (р.2 / р.3 *100 %)	10,89	11,14	0,25	12,2	12,65	0,45
7	Активи у кормовиробництві*, тис. грн. (р.1*р.6 / 100%)	4160,3	4330,7	170,4	3491,5	4533,9	1 042,4
8	Людський капітал у кормовиробництві, тис. грн. (р.4*р.6 / 100 %)	787,9	813,6	25,7	729,1	809,6	80,5
9	Загальний капітал у кормовиробництві, тис. грн. (р.7+р.8)	4948,2	5144,3	196,1	4220,6	5343,5	1 122,9
10	Кількість капіталу на 1 га кормової площі, тис. грн./га (р.9 / р.5)	3,37	3,74	0,37	2,87	4,32	1,45

Примітки: *Активи у кормовиробництві (основні та оборотні) визначаються пропорційно до частки працівників, задіяних у кормовиробництві.

**Людський капітал у кормовиробництві визначається як фонд оплати працівників, що задіяні у кормовиробництві

Як видно з табл. 5, загальний обсяг капіталу на 1 га кормової площі дещо більший у ДП ДГ «Олександрівське» – в 2012 році цей показник склав 4,32 тис. грн./га. В динаміці дане підприємство покращило свою капіталооснащеність кормовиробництва – з 2,87 тис. грн./га до 4,32 тис.

грн./га. Натомість на ДП ДГ «Пасічна» спостерігається незначне зростання показника капіталу на одиницю кормової площі – з 3,37 тис. грн./га у 2011 році до 3,74 тис. грн./га у 2012 році.

Висновки. Таким чином, важливим фактором ефективного функціонування та розвитку галузі кормовиробництва є його капіталооснащеність.

Сучасна інформаційна база не дає можливості визначити оснащеність кормовиробництва певними видами основного капіталу, що обмежує можливості поглибленого аналізу розвитку галузі. Тому розроблена автором методика має значне теоретичне та наукове значення.

Запропонована система показників капіталооснащеності кормовиробництва є досить універсальною у практичному застосуванні, оскільки містить лише найбільш основні та найбільш загальні показники, які можуть бути обчислені для будь-якого сільськогосподарського підприємства лише за даними однієї форми звітності – ф.50 с.-г.

Бібліографічний список

1. *Агрес О. Г.* Основні засоби сільськогосподарських підприємств: стан, класифікація та вартісне оцінювання / О. Г. Агрес // Держава та регіони. – 2009. – № 6. – С. 5–9.
2. *Андрійчук В. Г.* Економіка аграрних підприємств: Підручник. — 2-ге вид., доп. і перероблене. / В. Г. Андрійчук. — К.: КНЕУ, 2002. — 624 с.
3. *Богачева Г. Н., Денисов Б. А.* О многообразной трактовке категории "капитал" // Менеджмент в России и за рубежом. – 2000. – № 1. – С. 23.
4. *Климко Г. Н., Нестеренко В. П., Канищенко Л. О., Чухно А. А.* Основи економічної теорії: політекономічний аспект: Підруч. для студ. екон. спец. вищ. закл. осв. – 2. вид., перероб. і доп. — К.: Вища школа, 1999. – 743 с.
5. *Кузьмін Д. Л.* Основні засоби і основні фонди: порівняльний аспект // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. – 2012. – № 2 (23). – С. 148 – 155.

Надійшла до редколегії 21. 01. 2014 р.

УДК 631.164.23:636.085

Спринчук Н. А., Воронцовская И. С., Дьяконова С. Ю., Корнийчук Г. В.
Методические аспекты оценки капиталоемкости полевого кормопроизводства на микроуровне // Корми і кормовиробництво. – 2014. – Вип. 78. – С. 136–143.

Предложена методика определения капиталоемкости полевого кормопроизводства на уровне сельскохозяйственного предприятия, апробирована методика на материалах деятельности ГП ОХ "Пасечная" и ГП ОХ "Александровское", что дало возможность сравнить состояние обеспеченности кормопроизводства данных хозяйств основными средствами. Библиогр.: 5 названий.

Ключевые слова: кормопроизводство, капиталоемкость, основные средства, земельные ресурсы, сельскохозяйственная техника.

UDC 631.164.23:636.085

Sprynchuk N. A., Voronetska I. S., Dyakonova S. Y., Korniiichuk H. V.
Methodological aspects of evaluation of capital availability in the field feed production at the microlevel // Feeds and Feed Production. – 2014. – Issue 78. – P. 136–142.

The method of determining capital availability of the field feed production at the level of agricultural enterprises is offered, methodology on the data of SE RF "Pasechnaya" and SE RF "Aleksandrovsckoe" is tested making it possible to compare the state of supply of feed production with fixed assets at these enterprises. Ref. 5 titles.

Key words: feed production, capital availability, fixed assets, land resources, agricultural machinery.